

Aalborg, 02.09.2013

PK/bha_UVM_09_2013

Undervisningsminister Christine Antorini
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Vedr.: Folkeskolereformen, aftaletekst som grundlag for lovbekendtgørelse i høring, implementering af ny tid til understøttende undervisning – med mulighed for, at pædagoger og andre medarbejdere med relevante kompetencer kan varetage den understøttende undervisning¹

Kære Christine Antorini

Understøttende undervisning som problem

Med folkeskolereformen "et fagligt løft af folkeskolen" beskrives en meget væsentlig del af dette løft i dit indlæg om reformen på ministeriets hjemmeside under overskriften "Flere og bedre timer i Den åbne skole". Herunder fremhæves et helt nyt begreb "understøttende undervisning", der i vid udstrækning tænkes gennemført af pædagoger. Til denne tankegang knytter der sig en række problemer, som vi i denne skrivelse gerne vil påpege – og anviser løsninger på.

Undervisning i fag kræver fagdidaktisk viden – også ved konkret undervisningsform

Af den i overskriften nævnte aftaletekst fremgår det, at al aktivitet i løbet af skoledagen "er undervisning", og at lærerne har ansvaret "for al undervisning". Det fremgår også, at man ønsker en "kobling af teori og praksis". Det nævnes eksplicit, at "den længere, mere varierede skoledag skal give skolerne mere tid til undervisning via flere fagopdelte timer og ny tid til understøttende undervisning. Dette giver kommunerne lokal frihed til at sikre, at en række opgaver, som understøtter den fagopdelte undervisning, kan tilrettelægges på nye og bedre måder. Det gælder både inden for de enkelte fag og på tværs af fagene." Der tales om "praktiske anvendelsesorienterede undervisningsformer, der åbner skolen mod den omgivende verden...." Endelig fremhæves det, at "der skal skabes nye og bedre muligheder for at inddrage pædagoger og øvrigt personale til at støtte og supplere lærerne med andre relevante kvalifikationer i skoledagen, jf. afsnit 2.12."

¹ Det bemærkes, at der ikke er tale om et høringssvar, hvorfor den nyligt fremlagte lovtekst ikke danner grundlag for skrivelserne. Det gør aftaleteksten fra juni. Det skulle ikke være et problem, da lovteksten jo nødvendigvis må følge forligsteksten. (Derfor regner vi også med at tildelingen af undervisningskompetence til pædagogerne, nævnt i teksten til ny pædagoguddannelse vil blive fjernet, ligesom det tilsvarende er sket med ministerens udkast til lovtekst for folkeskolereformen!)

Går man til pkt. 2.12 *"Lærere, pædagoger og andre medarbejdere med relevante kompetencer"*, konstateres det, at lærerne i alle forhold har det overordnede ansvar for al undervisning, der jf. ovennævnte citat omfatter alle aktiviteter i løbet af skoledagen. I forhold til pkt. 2.12, afsnit 1, skal lærerne *"sikre sammenhæng i undervisningen, og at de faglige mål for fag og klassetrin bliver indfriet"*, desuagtet at andre medarbejdergrupper som f.eks. pædagoger i forhold til afsnit 1 *"vil kunne varetage understøttende undervisning alene med eleverne. Der vil i sidste tilfælde være tale om opgaver, som ikke i samme omfang kræver lærernes professionskompetence. Pædagoger og medarbejdere med andre relevante kompetencer tillægges ikke undervisningskompetence under udførelsen af disse opgaver"*.

Går man videre til hovedafsnit 3 *"kompetenceudvikling af lærere, pædagoger og ledere"*, er det bemærkelsesværdigt, at der er et selvstændigt afsnit om *"mål om fuld kompetencedækning af efteruddannelse"*, der kun omtaler udvikling af lærerkompetence, og efterfølgende et afsnit 3.2, der alene omhandler udvikling af lederkompetence.

På trods af den meget ansvarsfulde rolle, pædagogerne kan komme til at skulle spille i selvstændig gennemførelse af understøttende undervisning, nævnes pædagogernes kompetenceudvikling i den sammenhæng overhovedet ikke i hovedafsnit 3.

Det virker derfor påfaldende – og ikke betryggende – at man på den ene side tillægger pædagogerne muligheden for selvstændig understøttende undervisning, oven i købet med en mulig mindskeelse af det samlede faglærergennemførte undervisningstimetotal, uden at afsætte massive midler til en opkvalificering af pædagogernes undervisningskompetence. Der er ingen pædagoger på nuværende tidspunkt har en uddannelsesbaggrund, der tilnærmelsesvis ligner lærernes, hvad angår fagdidaktik og almen didaktik. Det nævnte virker så meget desto mere usikkert, eftersom teksten i øvrigt understreger, at lærerne har ansvaret for al undervisning, og de dermed har ansvaret for den samlede skoledag.

Er der i virkeligheden tale om en spareøvelse?

Ovenstående problematik forstærkes af Undervisningsministeriets i forsommeren udsendte orientering om, at man for 1 lærertime lønningsmæssigt kunne få 1½ pædagogtime. Sættes disse tal i relation til den meget forslagsvise forligstekst omkring anvendelsen af pædagoger i undervisningssammenhænge, kan man godt frygte en uheldig udvikling, der ikke lever op til forligstekstens ønske om, at hele reformen skal sikre et fagligt løft af folkeskolen. Set i lyset af kravet om, at alle lærere senest i 2020 skal have linjefagsuddannelse i det, de underviser i, virker det demotiverende for lærernes professionsudøvelse, at pædagoger skal kunne varetage dele af undervisningen.

Man kan ikke spalte et fag

Alt det ovennævnte er i øvrigt beskrevet og dermed planlagt implementeret på trods af den viden, der eksisterer om konkret og praksisrelateret faglig undervisnings dynamiske forbundethed med et fagets øvrige undervisningselementer, herunder den abstrakte og dermed oftest boglige mere teoretisk prægede undervisning.

Faglæreren bør ikke kun have ansvaret men også arbejdet

SOPHIA skal derfor tillade sig at foreslå, at man ved udformningen af lovtæksten bruger mest muligt af den tekst, der eksisterer i gældende lov til blot at indskærpe, at de linjefagsuddannede faglærere sikrer, at deres undervisning ikke kun er teoretisk og boglig, men også funkti-

onell og konkret, praksisrelateret og dermed i videst muligt omfang inddrager den virkelige verdens faglige problematikker, fag for fag og tværfagligt. Derved sikrer man sig, at det er de linjefagsuddannede lærere, der forestår den samlede undervisning "inde i" faget og inden for den timeramme, som de enkelte fag er tildelt pr. år. Dermed falder begrebet "understøttende undervisning" bort, idet det er unødvendigt. Dette vil i øvrigt også tidsmæssigt være en fordel, idet faglærerne så får det samlede tildelte timetal til deres fag fuldt ud til rådighed. Herefter vil de overskydende timer i forligsteksten kunne bruges til bl.a. lektiecafe og motion/bevægelsesaktiviteter – uden at den forlængede skoledag bliver presset unødigt, som den vil blive det, hvis man opretholder understøttende undervisning, som det nu er planlagt. (SOPHIA fremsender i øvrigt snarest skrivelse om lektiecafeer og de dertil koblede problematikker.)

Inddragelse af de faglige foreninger i udviklingen

For at sikre, at SOPHIAs forslag om den faglige undervisnings tredeling i konkrete, funktionelle og abstrakte forløb bliver til virkelighed, foreslår vi, at Ministeriet inddrager de faglige foreninger i et analysearbejde desangående. Forslaget fremgår af følgende uddrag af SOPHIAs debat-hæfte "Alle børns folkeskole – alternative elementer til folkeskolereformen", Kapitel 3:

3.1.2 Den fagfaglige (boglige) undervisning skal også være konkret og aktivitets-præget
Der formuleres en tilføjelse til L998(folkeskoleloven) af 16.08.2010, §1, stk.1: "Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der inkluderer konkrete og praksis-relaterede elementer og aktiviteter....." . Men man kan også og nok bedre i stedet blot indskærpe mulighederne for praksisrelateret, aktivitetspræget konkret undervisning gennem reference til §5,stk.1, og §18,stk.1 (undervisningen skal svare til den enkelte elevs behov) og stk.2 (om udfordringer for alle elever).

I årtier har det været fremført, at folkeskolen er for boglig. Der er da heller ingen tvivl om, at en undervisning, der også er konkret og aktivitetspræget, vil svare til en del elevers behov og udfordre dem relevant. Der er ingen tvivl om, at en sådan undervisning, for de fleste elever, vil være en god platform, for en efterfølgende mere ordinær faglig teoretisk, boglig undervisning. For de sprogligt og læseteknisk svageste elever vil det givetvis løfte deres faglige udbytte af den samlede undervisning. Der er således helt klart positive elementer i aktivitetsbegrebet. De sprogligt og bogligt svage elever vil profitere af en aktivitetspræget undervisning, da denne kan give dem den konkrete begrebstilegnelse, der vil lette tilegnelsen af de abstrakte begreber, der ligger i den bogligt funderede undervisning. De meget vidende elever vil også kunne profitere heraf, da de får udvidet indholdet af deres tilegnede abstrakte sprogbasebegreber.

Det er dog uhyre vigtigt ved anvendelsen af konkrete og aktivitetsprægede metoder, at man ikke adskiller denne undervisning fra den teoretiske undervisning – der skal være en kontinuerlig sammenhæng. Dette kan kun sikres, hvis det er den samme lærer, der "inde i sit fag" etablerer denne sammenhæng. Alt andet vil være kunstigt og kræve omfattende koordinerende planlægning. Det vil i øvrigt også være ude af trit med den udvikling, der allerede er i gang i folkeskolen, hvor en både faglig og tværfaglig undervisning ofte inkluderer konkrete og praktiske forløb eller aktiviteter.

Det skal i øvrigt fremhæves, at selvstændige og fra den faglige undervisning adskilte aktivitetstimer er meget forberedelseskrævende, specielt hvis timerne skal gennemføres med pædagoger, der ikke umiddelbart kan transformere den linjefagsuddannede lærers undervisning til en aktivitet eller praktisk forløb.

Med ovenstående forslag til ændring af formålsparagraffen eller påpegning af mulighederne i de fremhævede §'er skulle den ønskværdige sammenhæng i fagenes teoretiske og konkrete praksisnære indhold kunne sikres – også i tværfaglige forløb.

For god ordens skyld bør det bemærkes, at en gennemgribende indførelse af ovennævnte kombinerede undervisningsform vil forstærke et allerede eksisterende behov for en analyse af alle fagenes stof - vurderet for indhold af konkrete begreber og tilsvarende muligheder for konkret billed- og/eller sproglig kommunikation/formidling. Det kræver medvirken af pædagogisk, psykologisk og både faglig og almen didaktisk kyndige. Det behøver dog ikke at forsinke den udviklingsproces, der er i gang på skolerne. Arbejdet kan foregå over tid i forbindelse med den nødvendige løbende efteruddannelse af lærerne. (Se undervisningskonsulenter og fagfaglige foreninger og efteruddannelse).

3.1.3 Faglige vejledere/undervisningskonsulenter i stedet for læringskonsulenter (3.1.5)

Der bør på skolerne blandt lærerne være uddannet faglige vejledere i alle fag. Vejlederne skal alene og sammen med uddannede undervisningskonsulenter fra de faglige foreninger kunne vejlede, og konsulenterne efteruddanne lærerne, bl.a. i ovennævnte aktivitetsprægede, konkrete ikke-boglige undervisning.

Der vil være en markant styrkelse af skolernes samlede faglige niveau med etableringen af en komplet vejleder- og konsulentfunktion. Specielt i lyset af, at Børne- og Undervisningsministeriet ikke længere har egentlige pædagogiske og specialpædagogiske afdelinger.

3.1.4 De fagfaglige foreninger inddrages

Fagenes foreninger skal inviteres til at forestå analyse og beskrivelse af alle folkeskolens fags muligheder for konkret og funktionel begrebsdannelse i praksisrelaterede og aktivitetsprægede supplerende forløb til den såkaldt boglige teoretiske undervisning. Herudover skal foreningerne også forestå gennemførelsen af efteruddannelse af lærerne heri. Analysearbejdet skal foregå sammen med elever og relevante fagfolk. Foreninger får mulighed for over en f.eks. 3årig periode at ansætte undervisningskonsulenter som nævnt i 3,1,3 med en bevilling på finansloven på ca. 4 millioner kr. pr. forening pr. år i 3 år.

De faglige foreninger, Dansk lærerforening, Idrætslærerforening, Matematiklærerforening etc. anmodes om at "huse" disse teams og lede dem. Der skal ske opslag af stillinger. Foreningerne gives bevilling fra Børne- og Undervisningsministeriet til aflønning og til foreningens samarbejde med disse fagpersoner i et permanent fagudvalg, der skal udvikle det enkelte fag som ovenfor beskrevet. Herudover skal der løbende gennemføres en stofrevision, og indhold, omfang og metodiske muligheder skal beskrives. Der skal også sikres en løbende inddragelse af vigtige samfundsudviklinger.

Man må anse de fagfaglige foreninger for at være det "sted", hvor der er samlet eller nemt kan samles undervisere med en kombination af relevant teoretisk viden og erfaringsbegrundet indsigt.

3.1.5 Læringskonsulenter

Der bør ikke oprettes et korps af læringskonsulenter. (se 3.1.3)

Ved at ansætte læringskonsulenter fremmes en tænkning, hvor man fokuserer ensidigt på et resultat af lærernes undervisning og ikke på den samlede fag- og almen didaktiske proces. Det reducerer læreren til en metodeforvalter. Dermed svækkes lærerens ansvar for det samlede arbejde med undervisning og læring. Til

gengæld bliver det lettere for eksterne aktører at "markedsføre" konceptpædagogiske læringsystemer, der uomgængeligt fører til en indsnævring af lærerens samlede pædagogiske indsats.

De faglige foreningers ansvar og muligheder

Af ovenstående citater fremgår det tydeligt, at SOPHIA mener, at de faglige foreninger er de bedst rustede grupper af faglærere til at lave en sådan analyse af fagene, at en beskrivelse af den enkelte faglærers muligheder kan implementere både konkrete, funktionelle og abstrakte forløb i undervisningen. Opgaverne er dog så omfattende og fagligt komplicerede, at vi vurderer, at de faglige foreninger skal have mulighed for at aflønne udvalgte lærere for arbejdet, ligesom de skal have mulighed for at aflønne lærere med cand.pæd.psych.-uddannelsen eller tilsvarende for at bidrage med pædagogisk-psykologisk viden om sammenhængen mellem børns oplevelser af det enkelte fags indhold i den konkrete form, hvori faget optræder i virkelighedens verden.

Konkret, funktionel og abstrakt læring er dynamisk forbundet

Der er rigeligt materiale i både forsknings- og teorilitteraturen at tage af, udviklet over årtier helt tilbage til starten af det 20. århundrede. Et mikroskopisk udpluk kan for eksempel starte med J. Dewey, der tidligt i forrige århundrede introducerede sammenhængen mellem teori og virkelighed. I 1972 (på dansk) udkom Bruners *"Uddannelsens betydning"*, hvori Bruner fremhæver betydningen af, at børns begrebsdannelse er både konkret, funktionel og abstrakt. Efterfølgende har J. Schaefer i *"Skolen som forskningsmiljø"* beskrevet betydningen af konkret undervisning, i 90'erne i Danmark følger Mogens Hansen med *"Håndværket skole"* og senest i år, hvor hjerneforsker og læge Kjeld Fredens omtaler helt ny amerikansk forskning, der eksempelvis viser, at kroppen og den konkrete perception skal med i undervisningsforløbene for at sikre den bedst mulige tilegnelse også af teoretisk stof.

Forligstekstens begreb "understøttende undervisning" vil ikke give et fagligt løft

Vi skal derfor tillade os at foreslå Ministeren at udsætte beskrivelsen af begrebet "understøttende undervisning" og i stedet anmode de faglige foreninger om at påtage sig et analysearbejde som det ovenfor beskrevne.

Det er vores opfattelse, at hvis man ønsker et fagligt løft af folkeskolen, så er det ikke gennem understøttende undervisning gennemført som foreslået i forligsteksten og varetaget af andre end lærere med linjefagsuddannelse.

Uddybende drøftelser er nødvendige

Det er klart, at SOPHIA både over for Ministeren og over for de faglige foreninger meget gerne deltager i et møde for at uddybe de beskrevne tanker og præcisere de nævnte referencer m.v.

Venlig hilsen

Per Kjeldsen, cand.pæd.psych
Leder

c.c. FT's Undervisningsudvalg, De faglige foreninger, Danmarks Lærerforening, BUPL, Skolelederne, Skole og Forældre, Forligspartiernes undervisningsordførere og tilsvarende LA og Enhedslisten